

FÁK A KÖLTÉSZETBEN

„A fa: örök szépség” — fejezi ki tömören a mindnyájunkban élő ősi érzést Georgij Fjodorovics Morozov AZ ERDŐ ÉLETTANA c. könyvében. Pedig rólunk, „zöldkalaposokról” azt tartják a kívülállók, hogy csupán az erdőt — no és a benne élő vadat — „szeretjük” csak úgy általánosan; az egyes fák már kevésbé keltik fel szépérzékünket. Legfeljebb közvetlen gazdasági hasznukat tekintjük csupán.

Ám a primitív ember is ösztönösen vonzódik a fákhöz. Örömeinek, bánatának, sokszor csak saját személyének állít egyszerű emléket, amikor nyilatag, szíveket és a szívek közepébe két vagy négy betűt vés az erdő fáiba. A száraz fa sem kerüli el ezt a sorsot, ha iskolapad lesz belőle. Bimbózó szerelmek tárgyának nevét vésik abba is az első, meleg, végérvényesen tavaszt hozó áprilisi délelőttön.

Mennyivel többet jelent a fa nekünk, erdészeknek! Nemigen beszélünk róla, de mindnyájan érezzük: *nem tudunk megindultság nélkül lépni a fák közé*. Akkor is, ha semmi kis csemeték még, mint a születési osztályok alig néhány napos kisbabái. Akkor is, ha fiatalok, mint a serdülő lányok. Akkor is, ha viharfogyó apák és terebélyes, fészekóvó anyák. Akkor is, ha bölcsen vénülök és halkan elhalók. A fák körülfogják, megnyugtatják, lelkesítik, csendesítik, cirógtatják és tetterre serkentik szívünket.

Csak nem tudjuk mindezt kifejezni. Valami férfias szemérem mindig lezárja a szánkat, amikor a fák szépségéről kellene szólnunk. Egyedül a költők — a szó és a rím művészei — segítenek rajtunk, ha olykor verset írnak egy-egy fáról. *Helyettünk teszik, a mi szívünkéből szólnak ilyenkor!* Ennek bizonyítására, csupán ízelítőül, legkevésbé sem a teljesség igényével, álljon itt a következő néhány költemény.

Bölcs türelemre, emberi helytállásra, szinte már-már fatalizmusra int bennünket a fák példáján tanulva a költő.

Kölönös módon nem őshonos a legmagyarabb fánk: az akác. „Őshazája” a Nyírség. Innét indult el Váci Mihály is, — a néhány éve fiatalon meghalt költő. Nem véletlenül találjuk nála az akác alighanem legszebb — ökológiailag is figyelemre méltó — költői leírását.

A Természet nem sablon szerint dolgozik. Minden fa külön világ, de valamennyi diófa kiváltképpen más-más egyéniség. A ház előtt álló vagy az öreg présházat őrző diófa hangulatát, komolyságát, már-már varázsát elsősorban az idősebbek érzik. Ezért szól mindnyájunknak a biztosítás.

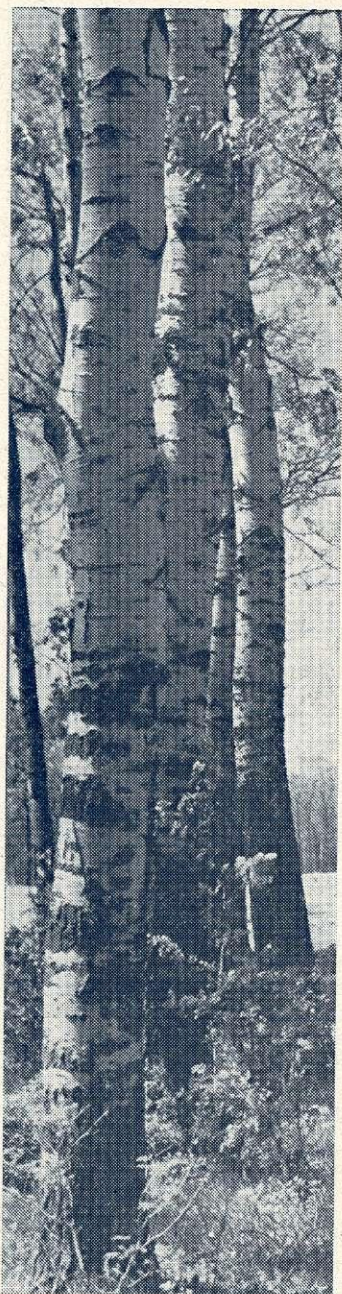
A tölgyet időtlennek érezzük, hiszen őshonos nálunk. Az akác kamaszkorát éli; jó kétszáz éve honosította meg Tessedik Sámuel, az utolsó magyar polihisztor. Lefiatalabb fánk a nemesnyár, — mégis nyoma van már a költészetben.

Ha a fának lelke van, — elsősorban a nyírre áll ez a megállapítás. Az ezüst kérgű és ősszel aranykönyveket síró nyírfákat különösen a talán legművesebb és legszebb hangú magyar költő énekelte meg gyakran. Egyszer ő is nyírfa volt álmlában.

A somról — hosszú szendergésből ébredő erdők első és annyira kedves, üde színfoltjáról — számos vers látott napvilágot.

Még a fán élősködő fagyöngynek is van visszhangja a költészetben. A költő „az erdő könnyeinek” nevezi a fagyöngyöket.

Nem lenne teljes ez a szerény kis bemutató, ha végezetül nem tennénk hozzá: még a kitermelt és felkészített fáról is találunk költői megnyilatkozást.

Az erdő fái
királyi
közönnyel tűrik sorsukat.
Nem vándorolnak el,
ha szűk a hely.
Kemények ők, akár az öntudat.
Az ember lába gyors,
s örökké szebb hazát keres, —
a fák már tudják, hogy nem érdemes:
Nagyobb a Sors!

Berczeli A. Károly: Varázsígék

Sivár vidék hűseges fája.
A menekülő porszemek
elé veti magát, megállva
elfolyó barázdák felett.
Körötte a silány homok
mindenegy szellő-rezdülésre
omlik, változik, — ő konok
haragvással markol a mélybe!
Dűlők végén áll, pásztorolva,
nyugtalan halmok nyárait,
s gyökereit összekulcsolva
a sziknek, lenn, imádkozik.
A gerléket susogva hívja,
— ne maradjon néma a táj.
Lomblekét virágfűrtbe nyitja,
hogy édesebb legyen a nyár.
Árok iszapját, mocsár könnyét
millió ajkkal ízleli,
s a sót, miben a szik-göröngy ég,
szikkadva mézzé érleli.
Ahová hullt, azt a világot
összemarkolja odalent,
s széthulló rögökből virágot,
értelmet és rendet teremt.

Váci Mihály: Akác

Ültess diófát házad elé,
S ha előcammog öregkorod,
Alatta idd meg piros borod.

Alatta gyűjtsd meg tajtékipád
És megunt füstöt, mely mindig új,
Rózsafáidra alóla fűjj.

Ha szél harangoz ágai között,
S egy sérült levél hull le eléd,
Szívd be szívedre halk fűszerét.

S ha félelmek diótörője
Körülfog, szorít, el nem ereszt,
Tudd meg: ember vagy, árva gerezd.

Falu Tamás: Ültess diófát

Vad darazsak egyhangú döngése
hiába harsog szerte a tájon:
az ezüstlő nyárfa égre törő lelke
nem hallja azt. — Ő délcegen áll
szélben és zivatarban s csak
az országút fáradt vándora előtt
pöngeti titkon szemérmes énekét.

Berda József: Egy karcsú nyárfáról

Azt álmodtam, hogy nyír vagyok
s ezüst kéreg borítja testem,
tövennél forrás-ér gagyog,
levelem a fényben feresztem.

Csúcs-ágamon rigó fütyül,
erőm feszül a mély gyökérben,
s finomlombos gallyamba gyül —
s kérgem alatt zsong-zsong a vérem.

Egy karcsú kéz hajlik felém
s a kérget késsel megcsapolja
s forrást buggyant a kés helyén,
minthogyha bor kútfője volna.

Sebemből friss öröm fogan:
szép, szomjas száj csókolja nedvem.
S éjjel suhogok boldogan
egy vad tavaszi fergetegben.

Áprily Lajos: Nyírfa voltam

A somfát fenn a bükkcserjés alatt
télen kivágták, csak a csonk maradt.

Aki fejszét fogott rá, bárki volt,
tavaszi aranyomtól megrabolt.

A nap szeme keletről odalát,
keresi a sárgavirágú fát.

Nagy messzeségből egy madár suhan
s nézi: tavalyi fája merre van?

Néhány kört ír a puszta csonk körül
s a hangja sír, mikor tovább repül...

Az a kegyetlen téli fejsze ölt:
egy aranyfolttal szegényebb a föld.

Áprily Lajos: A somfa-csonk

Ha könny a gyöngy:
A fagyöngyök az erdő könnyei,
Parányi könnyek, mozdulatlanok,
Fák sudarára fagyott sóhajok,
Az erdő gyöngybefagyott bánata.
Élősködők, mint minden bánat,
Amely az élet út'érére támad
És lassan, észrevétlen
Felszürcsöli véré a büszke fáknak.

Remenyik Sándor: Fagyöngyök

A szél langy ujjá már nem ingat,
Fejsze vágta le lombjainkat.

Virágot nem hozunk nyaranta,
Aprítja törzsünket a balta.

A kéz, mely máshol metsz és ültet,
Kitépte földből gyökerünket.

Erdőmélyén suttoztunk békén,
S ölfa lettünk az udvar végén.

Darabokban egymásra dőlünk,
S estére hamu lesz belőlünk.

Falu Tamás: Ölfa

